

Fra Skottland, Ukraina, og Hong Kong – til norske kommuner.

Pillen mot alt

FREDAGSKRONIKK
BÅRD HARSTAD

Siden 1946 har antall land i verden økt fra 76 til 197. I mange av disse er det også økende grad av lokalt selvstyre. Kreftene kan forklares med økonomisk teori og har implikasjoner selv for norske kommunereformer.

I våres ble jeg kontaktet av en ukrainsk venn og økonom. Han hadde startet det Ukrainske desentraliseringsinitiativet og ønsket at flere akademikere signerte en oppfordring til mer selvstyre for øst-Ukraina. Han så at den russiske befolkningen i landet var redd for å bli dominert av den ukrainske majoriteten, og at økt selvstyre ville være en garantist mot dette.

Mange minoriteter ønsker separasjon for å forhindre å bli dominert av majoriteten. Kanskje føler minoriteten seg forskjellig – skottene ønsker seg for eksempel en større velferdsstat enn britene tilbyr. Kanskje er det minoriteten som tjener pengene – Catalonia, som vil stemme om løsrivelse 9. november, er den rikeste delen av Spania. Jo større heterogeniteten er, jo vanskeligere blir det å akseptere den relativt uniforme politikken som sentrale myndigheter ofte tilbyr.

Men det har sine fordeler å være stor. I urolige tider vil små land kunne tas av de større. Grenser bremser handelen mellom regioner. Aller viktigst er kanskje stordriftsfordelene: det er billigere å spleise kostnadene av en stat og et byråkrati på flere innbyggere.

Ved Harvard har Alberto Alesina og medforfattere sammenlignet fordelene og ulempene ved å være stor. Dersom det blir mer fred i verden blir det mindre viktig å være stor. Slik kan Natos eksistens gjøre at flere land våger å være små. Dersom handelsavtaler signeres, vil markedet kunne bli stort selv for et lite land. Slik kan EUs eksistens motivere separatisme, selv om intensjonen bak EU var å samle.

Men hva så? Hvis majoriteten i en region vil splitte opp, burde de vel få lov? Problemet er at denne majoriteten neppe vil ta hensyn til de etterlattes fordeler

MER MAKT. Økt globalisering og heterogenitet gjør at de lokale ønsker mer makt – overalt i verden. Her fra demonstrasjonene i Hong Kong de siste dagene.
Foto: Fartein Rudjord

ved å stå sammen. Folkeavstemninger kan gi separasjon oftere enn godt er. Motsatt vil diktatorer tillate separasjon kun dersom dette er fordelaktig selv for maktaveren. Teorien til Alesina spår derfor at demokratier er mindre enn diktaturer, og at antall land øker etter en demokratiseringsbølge, som vel som etter avtaler om fred eller internasjonal handel.

Løsningen på dilemmaet kalles desentralisering. Regioner som vil ha mer selvstyre kan få dette uten at landet kollapse. Før valget i Skottland lovet statsminister Cameron at skottene skulle få økt selvstyre dersom de ble. I Ukraina var desentraliseringsinitiativet nettopp ment som en ventil for å forhindre separasjon. Catalonia, Quebec og Taiwan har alle fått mer selvstyre etter trusler om separasjon. Desentralisering er ikke bare en gulrot for å hindre separasjon, men også en effektiv metode for å få både pose og sekk, altså fordelene ved være liten uten å gi

slipp på gevinsten av å være stor.

Men det er vanskelig å desentralisere troverdig. Kun timer etter det skotske valget ble det sådd tvil om muligheten til å gi ytterligere selvstyre. Canada brøt løftene om mer selvstyre i forbindelse med Quebecs valg om løsrivelse i 1980, og dette ga

Det er langt fra Hong Kong og Ukraina til norske kommuner – men argumentene for selvstyre ligner

liv til en ny folkeavstemning i 1995. Beijing vil tillate Hong Kong å velge sine politikere, men de tør ikke å la hvem som helst stille til valg. Et nyere reformforslag i Ukraina ga ikke bare økt rett til å ta egne initiativer i øst, men også hovedstaden en vetorett mot slike forslag. Slikt imponerer ikke

min ukrainske venn.

Det er langt fra Hong Kong og Ukraina til norske kommuner – men argumentene for selvstyre ligner. I egne analyser av samarbeid mellom regioner finner jeg det ofte unødvendig å presisere om jeg sikter til land eller distrikter – for teorien blir uansett den samme. Noen minoritetsgrupper i regionen vil frykte å bli overkjørt av majoriteten. Fordelene ved å være stor må sammenlignes med verdien av en mer lokalt tilpasset politikk. Kanskje kan man uansett høste stordriftsfordeler ved interregionalt samarbeid og spleising på spesialisttjenester. Jo mer en slik kan samarbeide på tvers av grenser, jo mindre viktig blir det å fjerne dem.

■ Bård Harstad, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo
@bardharstad

Se også side 24, 26 og 27 →

FLERE INNLEGG
Side 30–32

Gjestekommentar
Solkraft fra urein silisium

Fredrik Martinsen og Ursula Gibson

Innlegg
Snowden og personvern på børs

Arve Føyen og Eva Jarbekk

Feilslutning fra Forbrukerrådet

Gunnar Hovland

Et innovativt forslag

Roger Schjerva

The sale must go on?

Randi Flesland

FREDAGSKRONIKKEN

KAREN HELENE ULLTVEIT-MOE

MARI REGE

ALEXANDER CAPPELEN

SIMEN MARKUSSEN

OLA KVALØY

KATRINE LØKEN

BÅRD HARSTAD